Tauw

Aanvulling Natuurtoets Veller II Barneveld

Vervolgonderzoek naar beschermde soorten en de gevolgen van een herbegrensde EHS

20 januari 2011

Tauw

Kenmerk R001-4737181TJO-kmi-V01-NL

Verantwoording

Titel	Aanvulling Natuurtoets Veller II Barneveld
Opdrachtgever	Gemeente Barneveld
Projectleider	Herman Bouman
Auteur(s)	Joost Tilborghs, Harmen Venema
Projectnummer	4737181
Aantal pagina's	30 (exclusief bijlagen)
Datum	20 januari 2011
Handtekening	

Colofon

Tauw bv
afdeling Water
Australiëlaan 5
Postbus 3015
3502 GA Utrecht
Telefoon (030) 282 48 24
Fax (030) 288 94 84

Inhoud

Bijlage(n)
1. Toelichting natuurbeschermingswetgeving

1 Inleiding

Voor de gemeente Barneveld heeft Tauw in 2007 een natuurtoets uitgevoerd voor nieuwbouwproject Veller II. In de periode 2007 – 2010 is natuur wet- en regelgeving op een aantal vlakken gewijzigd. Middels dit document is deze natuurtoets geactualiseerd en aangevuld met veldwerk. Dit hoofdstuk bevat achtergrondinformatie over de relevante natuurbeschermingswetgeving die bij dit project relevant is, en de wijze van toetsing hieraan.

1.1 Inleiding, aanleiding en doel

In opdracht van de gemeente Barneveld heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van natuurwetgeving voor het nieuwbouwproject Veller II. De omvang en aspecten van de beoogde activiteiten zijn nader beschreven in hoofdstuk 2.

In deze rapportage wordt antwoord gegeven op de vragen:

Welke natuurbeschermingswetgeving is van belang, in hoeverre is de beoogde ontwikkeling (mogelijk) strijdig met deze wetgeving, welke consequenties zijn daar aan verbonden, en wat betekent dit voor de verdere planvorming en uitvoering?

In 2009 is de beoordelingswijze voor een ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet aangepast. Twee uitspraken (augustus 2009) van de Raad van State zijn de reden van deze aanpassing. Ruimtelijke ontwikkeling geldt niet als een belang zoals bedoelt in de Vogel- en Habitatrichtlijn. Op gronde van een ruimtelijke ontwikkeling worden geen ontheffingen verleend voor Vogel- en Habitatrichlijnsoorten. Ook is de lijst van vogels met jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen aangepast. Dit rapport vormt een aanvulling op het onderzoek van Tauw naar beschermde flora en fauna uit 2007 [Tauw, 2007]. De resultaten van dit onderzoek zijn nu nog actueel. Voor de compleetheid is per soortengroep gekeken of er in de huidige situatie nieuwe biotopen van beschermde soorten zijn ontstaan. Daarnaast is specifiek gekeken naar uilen, steenmarter en vleermuizen op drie locaties die bij de ruimtelijke ontwikkeling worden verwijderd. Nieuw op de lijst met jaarrond beschermde rust- en verblijfplaatsen van vogels is de Huismus. Het voorkomen van deze soort is in kaart gebracht.

1.2 Natuurbeschermingswetgeving

De huidige natuurbeschermingswetgeving kan worden onderverdeeld in soortbescherming en gebiedsbescherming. *Soortbescherming* wordt gewaarborgd door de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt inheemse dier- en plantensoorten waarbij onderscheid wordt gemaakt in verschillende beschermingscategorieën. Voor alle activiteiten met een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten is toetsing aan de Flora- en faunawet noodzakelijk. *Gebiedsbescherming* wordt gewaarborgd door de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet beschermt Natura 2000-gebieden en Beschermde natuurmonumenten. Voor activiteiten met een mogelijk effect op deze gebieden is toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 noodzakelijk. De planologische bescherming van gebieden aangemerkt als *Ecologische Hoofdstructuur* vindt primair plaats bij ruimtelijke procedures en andere vergunningaanvragen. Een uitgebreide beschrijving met betrekking tot natuurbeschermingswetgeving is opgenomen in bijlage 2.

In de natuurtoets uit 2007 werd geconcludeerd dat het plan alleen aan de Flora- en faunawet dient te worden getoetst. Negatieve effecten op beschermde natuurgebieden onder de Natuurbeschermingswet 1998 zijn uitgesloten door de grote afstand van het plangebied tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied 'de Veluwe'.
Het landgoed Dennebroek is onderdeel van de Ecologische HoofdStructuur (EHS). Het landgoed staat als verwevingsgebied aangemerkt. De Barneveldse Beek was in 2007 aangewezen als een Ecologische verbindingszone (EVZ). Na de herbegrenzing in 2009 is deze komen te vervallen. Omdat de ontwikkeling van een woonwijk nabij de beek geen fysieke aantasting van de EHS veroorzaakt, is oppervlakteverlies van de EHS uitgesloten. Voor het Dennebroek zijn geen specifieke wezenlijke waarden en kenmerken aangewezen. De aanwezige natuurwaarden worden via de Flora- en faunawet beschermd.

Samengevat is voor het natuuronderzoek van toepassing:

- Flora- en faunawet

1.3 Methode

De mogelijke aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten is bepaald aan de hand van de volgende gegevens:

- Natuurtoets, vleermuizen- en uilenonderzoek Veller II te Barneveld [Tauw, 2007]
- Vleermuizenonderzoek Barneveldsebeek 23 juli 2010 [Tauw, 2010-1]
- Compensatieplan Steenuil, Barneveld [Tauw, 2010-2]
- Gegevens van het Natuurloket
- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen en –data
- Een oriënterend veldbezoek op dinsdag 10 augustus 2010

Het oriënterende veldbezoek betreft geen volledige inventarisatie, maar is erop gericht te controleren in hoeverre soorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen of in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen. Bij ecologische veldwerkzaamheden is een volledige garantie ten aanzien van de aanwezige soorten soms niet te geven. Door de inzet van ter zake deskundige ecologen wordt onze onderzoekskwaliteit zoveel mogelijk gewaarborgd. Mede in dit kader is Tauw aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, een samenwerkingsverband van adviesbureaus die ecologisch advieswerk geven en ecologisch onderzoek verrichten, opgericht met als doel de kwaliteit van ecologische advisering te verbeteren.

Op basis van het oriënterende veldbezoek, habitateisen van soorten en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden en/of aantoonbaar aanwezig zijn op basis van inventarisaties. De beoogde ontwikkeling is vervolgens getoetst op deze selectie van soorten.

Ten aanzien van vigerend beleid, soortspecifieke informatie en andere gegevens is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Een totaaloverzicht van deze bronnen is opgenomen in hoofdstuk 6.

2 Locatie, ontwikkeling en aanwezige soorten

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de huidige en toekomstige staat en gebruik van de planlocatie en de verwachte beschermde soorten op basis van verspreidingsgegevens, oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel.

2.1 Situatie en beoogde ontwikkeling

Om (globale) locaties aan te duiden wordt in de ecologie veel gebruik gemaakt van een raster van kilometerhokken, zogenaamde RD-coördinaten. Verspreidingsgegevens van dier- en plantensoorten worden veelal per kilometerhok gedocumenteerd. Het plangebied ligt in kilometerhok 169-459. Onderstaande figuur 2.1 geeft de ligging van het plangebied weer. Zwart omcirkeld zijn gebouwen die voor de ruimtelijke ontwikkeling worden gesloopt. De gebouwen met de huisnummers 7, 14 en 24 zijn reeds deels of geheel gesloopt.

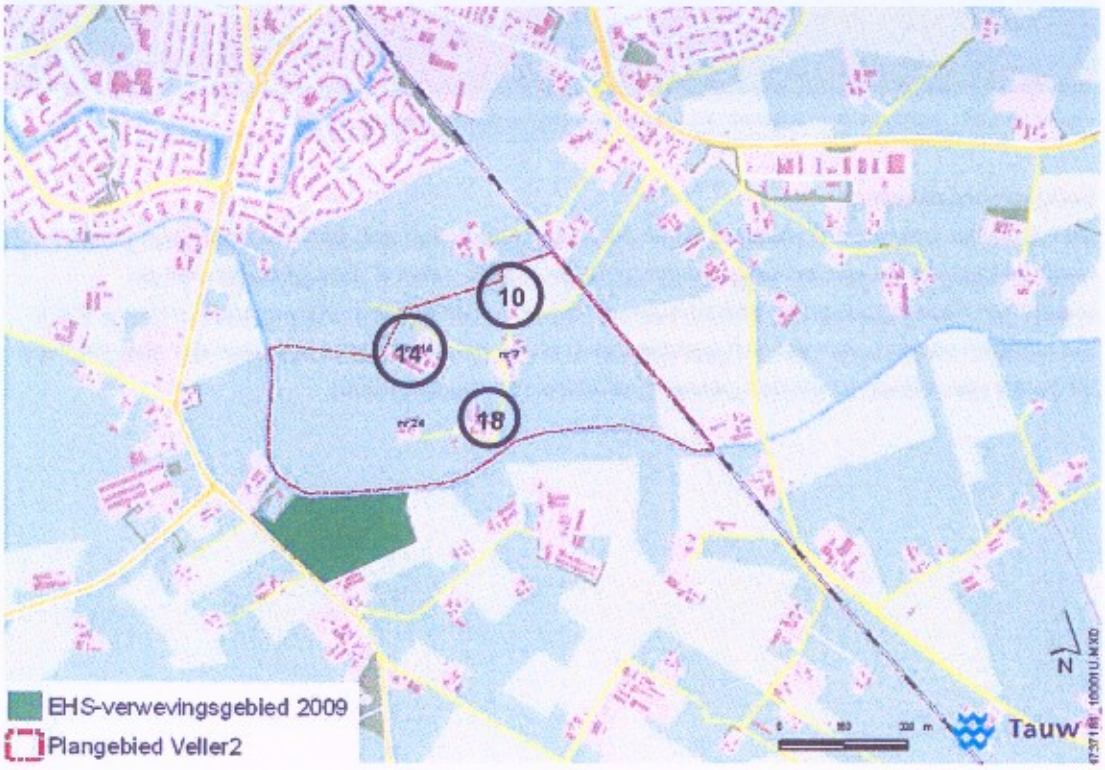

Figuur 2.1 Ligging plangebied (globaal begrensd) en de voor dit onderzoek relevante gebouwen aan de Oud Vellerseweg (omcirkeld en voorzien van huisnummer)

Het plangebied bestaat hoofdzakelijk uit weilanden met een enkel perceel waar maïs op verbouwd wordt. Verspreid door het gebied staan een woning en boerderijen met schuren. Door het plangebied heen lopen enkele slingerende wegen. Bij de meeste boerderijen en woningen bestaat de erfbeplanting uit gecultiveerde bomen en struiken. Langs de wegen staan soorten zoals zomereiken, zwarte populieren, wilgen (spec), zwarte elzen en gewone essen. Naast de schuur van Oud Vellerseweg nummer 10 staat een klein strookje bos met zomereiken.

Figuur 2.2 Links: woning aan huisnummer 10. Rechts: boerderijwoning aan huisnummer 14

Beoogde ontwikkeling

De ruimtelijke ontwikkeling bestaat uit de sloop van gebouwen aan de Oud Vellerseweg. Na sloop wordt het agrarische gebied omgevormd tot de woonwijk Veller II. Een gedeelte van de bestaande bomengroepen en solitaire bomen blijven in het ontwerp onaangetast. In figuur 2.3 is het stedelijk ontwerp van Veller II geprojecteerd op de actuele situatie, inclusief een overzicht van de bomen die dienen te worden gekapt [Gemeente Barneveld, 2009].

Figuur 2.3 Beoogde ontwikkeling van Veller I+II, geprojecteerd op de huidige situatie. Groene punten: bomen blijven behouden. Rode punten: bomen worden verwijderd.

2.2 Analyse aanwezige soorten

In de Flora- en faunawet wordt onderscheid gemaakt in drie tabellen beschermde soorten: tabel 1-soorten (niet bedreigd), tabel 2-soorten (beschermd) en tabel 3-soorten (strikt beschermd). Voor tabel 1-soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en bestendig beheer, onderhoud of gebruik. Deze soorten worden in dit rapport niet specifiek benoemd.

In deze paragraaf zijn de aanwezige door de Flora- en faunawet beschermde soorten geselecteerd. Uit de gegevens van het Natuurloket blijkt dat het gebied waarin het plangebied ligt met wisselende mate van volledigheid is onderzocht op het voorkomen van de verschillende soortgroepen uit de drie beschermingscategorieën. Op basis van verschillende literatuurbronnen is nader bekeken welke beschermde soorten in of in de omgeving van het plangebied voorkomen. Op basis van habitateisen, het oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden.

Aangezien het een actualisatie betreft van voorgaand onderzoek, worden de onderzoeksresultaten van Tauw uit 2007 ook hier aangehaald. Deze resultaten worden vergeleken en indien nodig aangevuld met nieuwe gegevens die zijn verkregen tijdens het veldwerk en recente verspreidingsgegevens uit overige bronnen.

2.2.1 Flora

Uit de gegevens van het natuurloket blijkt, dat het atlasblok 169-459 goed is onderzocht op het voorkomen van vaatplanten. Er zijn geen beschermde vaatplanten vastgesteld.

Bij het oriënterende veldbezoek (d.d. 10-08-2010) is een indruk verkregen van de aanwezige standplaatsen en is gekeken naar de aanwezige soorten (vaat)planten. In het plangebied zijn tijdens het veldbezoek geen strikt beschermde en/of rode lijst soorten gevonden. Het grootste deel van het oppervlakte bestaat uit intensief beheer grasland. In een dergelijk situatie worden doorgaands ook geen strikt beschermde soorten van tabel 2 of 3 verwacht. Een van de percelen ten westen van huisnummer 14 is tijdens het veldbezoek vastgesteld als bloemrijk grasland. De grote bedekking van Canadese fijnstraal (*Conyza canadensis*) op dit perceel duidt op een hoge mate van bodemverstoring [Weeda et al., 2003], dat ongeschikt is voor tabel 2 of 3 soorten. Soorten uit deze lijsten stellen overwegend kritische eisen aan hun standplaats.

Het ontbreken van beschermde flora in de goed onderzochte kilometerhokken en het ontbreken van waarnemingen tijdens het veldbezoek duiden op de afwezigheid van beschermde flora.

2.2.2 Zoogdieren (exclusief vleermuizen)

In het natuuronderzoek uit 2007 werd het plangebied alleen geschikt geacht voor de Steenmarter [Tauw, 2007]. Verspreid over het plangebied, waaronder in een schuur van de boerderij aan nummer 18, waren sporen van de Steenmarter aangetroffen. Overige strikt beschermde soorten werden niet verwacht door het ontbreken van geschikte biotopen en populaties in de nabijheid van het plangebied. In het overzicht van het Natuurloket in het voorgaande natuuronderzoek waren zoogdieren niet onderzocht in de relevante kilometerhokken.

In de periode 2005 – 2007 zijn er kilometerhokken 169 - 459 en 169 – 460 nieuwe beschermde zoogdieren vastgesteld. In beide gevallen gaat het om één zoogdier van Flora- en faunawet tabel 2 of 3 en één zoogdier van de Habitatrichtlijn. Doordat alle soorten van de Habitatrichtlijn tevens zijn ingedeeld in de strengste beschermingscategorie van de Flora- en faunawet, de zogeheten tabel-3 soorten, betreft het hier de waarneming van één soort. Dit betreft naar alle waarschijnlijkheid de Boommarter. De waarnemingen van de Zoogdieratlas in de periode 2007 – 2010 [www.zoogdieratlas.nl] valideren het voorkomen van de Boommarter in kilometerhok 169 – 459. De enige locatie waar een geschikte biotoop aanwezig voor Boommarter, is de bomengroep aan de Barneveldseweg ten zuidwesten van het plangebied. In het plangebied zelf ontbreken geschikte biotopen voor een vaste verblijfplaats van Boommarter. De Boommarter maakt de

verblijfplaats in bosrijke gebieden en niet in solitaire bomen of kleine boomgroepen [www.zoogdiervereniging.nl]. De aanwezigheid van Boommarter in het plangebied wordt hierdoor uitgesloten.

Tijdens het veldbezoek (d.d. 10-08-2010) zijn de locaties wederom onderzocht op het voorkomen van de Steenmarter. In een van de gebouwen zijn sporen van een klein zoogdier aangetroffen. De sporen waren te onduidelijk om vast te stellen om welke soort het gaat. Het betreffende gebouw is hermetisch afgesloten voor de Steenmarter zodat een vaste verblijfplaats daar is uit te sluiten. Bij Oud Vellerseweg 18 zijn geschikte verblijfplaatsen aanwezig in de half open schuren. Hier zijn in 2007 de sporen gevonden van de Steenmarter. Momenteel is op het terrein echter een hond aanwezig, die ook in de potentiële verblijfplaatsen voor Steenmarter komt. Hierdoor is de aanwezigheid van verblijfplaatsen van Steenmarter zeer onwaarschijnlijk.

Voor overige beschermde zoogdieren (exclusief vleermuizen) zijn in het plangebied geen nieuwe sporen gevonden. In de tussenliggende drie jaar is ook geen nieuw geschikt habitat ontstaan.

2.2.3 Vleermuizen

Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld. Door Tauw zijn in het voorjaar van 2007 twee veldbezoeken en in het najaar van 2010 drie veldbezoeken in het plangebied uitgevoerd.

Onderzoek 2007

Tijdens het vleermuizenonderzoek in maart en april 2007 zijn de Laatvlieger en de Gewone dwergvleermuis waargenomen in het plangebied [Tauw, 2007]. Van de Laatvlieger zijn geen vaste verblijfplaatsen waargenomen in het plangebied. Het gebied is vooral in gebruik als foerageergebied voor de twee aangetroffen soorten. De Gewone dwergvleermuis had een verblijfplaats (enkele exemplaren) bij Oud Vellerseweg 7 en 14, de betreffende bebouwing op beide adressen is al gesloopt. De sloop van de gebouwen is onder de begeleiding van een ter zake kundige van de gemeente uitgevoerd.

Onderzoek 2010

In juni 2010 heeft Tauw een vleermuizenonderzoek uitgevoerd in de directe omgeving van de Barneveldse Beek. De boerderijen (Veller II) in de omgeving van de beek zijn tevens onderzocht [Tauw, 2010-1]. Het onderzoek wijst uit dat vier soorten vleermuizen gebruik maken van de beek en haar omgeving. De functie van de beek en omgeving bestaat voornamelijk uit foerageergebied en deels als vliegroute. De waarnemingen van de Gewone Dwergvleermuis, Ruige Dwergvleermuis, Watervleermuis en Rosse Vleermuis zijn allen na zonsondergang gedaan. Er zijn geen waarnemingen van gewone dwergvleermuizen gedaan die wijzen op een verblijfplaats rondom of in de boerderijen. Later op de avond na uitvliegtijd zijn foeragerende gewone

dwergvleermuizen rondom de bomen van de boerderijen waargenomen. De dwergvleermuizen boven de beek komen waarschijnlijk vanuit het dorp gevlogen. De watervleermuizen hebben hoogstwaarschijnlijk een verblijfplaats in het bosgebied grenzend aan de beek. De waarnemingen van de Rosse vleermuis zijn later op de avond circa twee uur na uitvliegen gedaan. De verblijfplaats van de Rosse Vleermuis ligt, gezien het late tijdstip van de waarneming, buiten het plangebied.

Tijdens de drie veldbezoeken in het plangebied Veller II in augustus en september 2010 zijn de Laatvlieger, de Rosse vleermuis en de Gewone dwergvleermuis waargenomen. Van de Laatvlieger en de Rosse vleermuis zijn geen vaste verblijfplaatsen waargenomen in het plangebied. Zowel bij Oud Vellerseweg 10 als bij Oud Vellerseweg 18 is één Gewone dwergvleermuis waargenomen die een paarroep liet horen. Baltsende individuen kunnen wijzen op de aanwezigheid van winterverblijven. Het ging echter om incidentele paarroepen, die geen indicatie geven van een paarverblijf. De aanwezigheid van winterverblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis kan redelijkerwijs worden uitgesloten.

Laatvlieger en Rosse vleermuis foerageren beide boven de open gebieden aan de zuidkant van het plangebied. Daarnaast foerageert Rosse vleermuis langs de Barneveldse Beek aan de zuidkant van het plangebied. Van beide soorten zijn slechts één of twee individuen waargenomen.

Gewone dwergvleermuizen gebruiken de groenstructuren in het plangebied en de erven van de aanwezige bebouwing om te foerageren. De Gewone dwergvleermuizen komen in de avondschemering eerst in het noordelijke deel van het plangebied aan en verschijnen pas later in het zuidelijke deel. Daarna verdwijnen ze richting het ten zuidwesten van het plangebied gelegen landgoed Dennebroek, aan de overzijde van de Barneveldse beek.

Conclusie vleermuisonderzoek
Op basis van het onderzoek kan worden geconcludeerd dat er slechts enkele Laatvliegers en Rosse vleermuizen boven het plangebied foerageren. Op basis van het onderzoek is afgeleid dat er in totaal maximaal tien Gewone dwergvleermuizen in het plangebied foerageren. Het feit dat individuele Gewone dwergvleermuizen tijdens het najaarsonderzoek eerder in het noordelijke deel aankwamen dan in het zuidelijke deel, geeft aan dat de winterverblijven zich ten noorden van het plangebied bevinden. Op basis van het voorjaarsonderzoek uit 2007 [Tauw, 2007] en het bezoek in juni 2010 [Tauw, 2010-1] kan de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen in het plangebied redelijkerwijs worden uitgesloten.

2.2.4 Vogels

Alle broedende vogels, hun broedplaatsen en de functionele omgeving van de broedplaatsen zijn beschermd tijdens de broedperiode. Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in vijf categorieën: de nesten van categorie 1 t/m 4 zijn jaarrond beschermd, de nesten van categorie 5 in principe alleen tijdens de broedperiode. Hierbij geldt dat wanneer 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden' dat rechtvaardigen, ook de nesten van categorie 5 soorten jaarrond beschermd kunnen zijn (zie ook bijlage 2: Toelichting natuurbeschermingswetgeving).

In 2007 is het voorkomen van broedvogels in het plangebied onderzocht. Hieruit bleek dat van de Steenuil en de Huismus in het plangebied voorkomen. Hierna worden deze twee soorten apart behandeld. Daarnaast worden de overige vogels met vaste nestplaatsen en de soorten van categorie 5 in afzonderlijke paragrafen besproken.

Steenuil

In 2007 is specifiek onderzoek gedaan naar Kerkuil en Steenuil [Tauw, 2007]. Hieruit bleek dat alleen de Steenuil voorkomt in het plangebied. In het najaar van 2010 is nogmaals onderzoek gedaan naar uilen in de vorm van sporenonderzoek en gesprekken met bewoners.

- Tijdens het verkennende veldbezoek op 10 augustus 2010 zijn verse poepsporen en braakballen aangetroffen onder een lantaarn die aan de opslagloods aan de Oud Vellerseweg 14 bevestigd is
- Een medewerker van de gemeente heeft aan de noordzijde van deze opstal verse braakballen en uitwerpselen van de Steenuil in de opening van het dak aangetroffen. Deze sporen wijzen op een vaste verblijfplaats van de Steenuil
- Tijdens de nestkastcontrole bij de Oud Vellerseweg 10 op 14 oktober 2010 zijn geen sporen van Steenuil aangetroffen. De aanwezige steenuilkast is afgelopen broedseizoen in gebruik geweest door Spreeuw of Huismus
- Er zijn sporen van de Kerkuil in de aanwezige bebouwing gevonden
- De bewoners hebben geen Kerkuil in het plangebied waargenomen. De Steenuil daarentegen is een bekende van de bewoners en wordt regelmatig in het gebied gezien

Figuur 2.4 Roestplaats van de Steenuil (op de lantaarn) aan de oostzijde van de stal aan Oud Vellerseweg 14

Huismus

In 2007 stond de Huismus nog niet op de lijst van vogels met jaarrond beschermde nesten. Destijds is de Huismus tijdens het veldbezoek waargenomen in het plangebied. Tijdens het recente veldbezoek (d.d. 10-08-2010) is extra aandacht besteed aan het voorkomen van de Huismus. Bij Oud Vellerseweg 10 en 14 zijn Huismussen aangetroffen in de hagen rondom de bebouwing en in struwelen en ruigtes verspreid over het gele plangebied. Potentiële verblijfplaatsen zijn de vele nestkasten in de tuin van Oud Vellerseweg 10 en de schuren in het plangebied.

Overige soorten met jaarrond beschermde nesten

Tijdens veldwerkzaamheden (d.d. 10-08-2010) zijn echter geen nesten aangetroffen. Ook zijn geen van beide soorten waargenomen tijdens het veldbezoek. De Buizerd die is waargenomen zit mogelijk in het bos van het landgoed Dennebroek. Overige verblijfplaatsen van vogels die jaarrond beschermd zijn, zijn niet aangetroffen.

Vogels van 'categorie 5'

Naast de jaarrond beschermde soorten zijn soorten in het plangebied waargenomen die in 2007 niet hoefden te worden geïnventariseerd voor een ontheffingsaanvraag (de zogenaamde categorie 5-soorten, voor uitleg, zie bijlage 2). In 2007 zijn de volgende soorten uit categorie 5 aangemerkt als 'potentieel voorkomend': Blauwe Reiger, IJsvogel, Boerenzwaluw, Huiszwaluw, Zwarte Roodstaart, Gekraagde roodstaart, Koolmees, Pimpelmees, Boomkruiper, Ekster, Zwarte kraai en Spreeuw. Na het recente verkennende veldbezoek (d.d. 10-08-2010) kan hier de Torenvalk aan worden toegevoegd. De Blauwe Reiger, IJsvogel, Boerenzwaluw, Huiszwaluw, Zwarte Roodstaart, Gekraagde Roodstaart zijn bij geen van de veldbezoeken in 2010 aangetroffen.

Er zijn geen (ecologische) redenen om voor de potentieel voorkomende categorie 5 soorten een jaarrond beschermde status te kiezen. In de directe omgeving bestaan tevens voldoende alternatieve leefgebieden.

2.2.5 Amfibieën en reptielen

De soortengroepen amfibieën en reptielen zijn niet onderzocht volgens de gegevens van het natuurloket. Dit is in overeenstemming met de situatie in 2007. Destijds zijn in het plangebied ook geen strikt beschermde soorten aangetroffen en werden deze ook niet verwacht door het ontbreken van geschikte biotopen. Algemene soorten zoals de Bruine kikker, Bastaard kikker en de Gewone pad kunnen in de Barneveldse Beek voorkomen. Voor deze tabel 1 soorten geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling. De zorgplicht blijft wel van kracht.

2.2.6 Vissen

Uit verspreidingsgegevens van de RAVON komt het Bermpje voor in de Barneveldse Beek. Tijdens het vissenonderzoek van Tauw op 17 juni 2010 is ook het Bermpje aangetroffen. Tijdens dat onderzoek zijn verder geen andere beschermde vissoorten aangetroffen. Het Bermpje is sinds 1 juli 2010 niet meer opgenomen op de lijst beschermde soorten van de Flora- en Faunawet.

2.2.7 Ongewervelde diersoorten

Diverse dagvlinders, libellen, enkele kevers, weekdieren en een kreeftachtige hebben in de Flora- en faunawet een beschermde status. Op basis van verspreidingsgegevens [Bos et al.,2006, Dijkstra et al.,2002 en EIS-Nederland et al., 2007] worden binnen of nabij het plangebied geen beschermde dagvlinders en libellen verwacht (hoewel een enkel zwervend exemplaar nooit is uit te sluiten). Gezien het karakter van de ingreep, en de afwezigheid van geschikt biotoop, is geen sprake van een negatief effect op beschermde dagvlinders of libellen.

Het plangebied en directe omgeving voorzien voor geen van de overige beschermde ongewervelde diersoorten in een geschikt habitat en geschikte (landschaps)elementen. De aanwezigheid van en effecten op overige beschermde ongewervelde soorten wordt dan ook uitgesloten.

2.3 Samenvatting aanwezige tabel 2/3 soorten

Op basis van de verspreidingsgegevens uit de beschikbare literatuurbronnen en het oriënterende veldbezoek zijn in de onderstaande tabel 2.1 de soorten weergegeven, waarvan verwacht wordt dat deze in of in de nabije omgeving van het plangebied voor kunnen komen. De licht beschermde soorten (tabel 1) waarvoor veelal een vrijstelling geldt zijn niet genoemd. Rode Lijst soorten zonder beschermde status zijn evenmin opgenomen.

Tabel 2.1 Beschermde soorten (tabel 2/3) die op basis van verspreidingsgegevens, veldbezoek en deskundigenoordeel in of in de nabije omgeving van het plangebied aanwezig kunnen zijn

Soortgroep	Verwachte soorten (tabel 2/3)
Vleermuizen	Rosse vleermuis (tabel 3 en habitatrichtlijn IV)
	Laatvlieger (tabel 3 en habitatrichtlijn IV)
	Gewone dwergvleermuis (tabel 3 en habitatrichtlijn IV)
	Ruige dwergvleermuis (tabel 3 en habitatrichtlijn IV)
	Watervleermuis (tabel 3 en habitatrichtlijn IV)
Vogels (vaste verblijfplaatsen)	Steenuil
	Huismus
Vogels categorie 5	Koolmees
	Pimpelmees
	Boomkruiper
	Ekster
	Zwarte Kraai
	Spreeuw

3 Toetsing Flora- en faunawet

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vragen: In welke mate worden door de Flora- en faunawet beschermde soorten planten of dieren door de beoogde activiteiten beïnvloed en is hiervoor een ontheffing van die wet noodzakelijk?

3.1 Inleiding

De bescherming van inheemse dier- en plantensoorten is vastgelegd in de Flora- en faunawet. De wet maakt onderscheid in drie categorieën beschermde soorten:

- Tabel 1-soorten: De meest algemene, niet bedreigde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud
- Tabel 2-soorten: Beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud mits wordt gehandeld volgens een geaccordeerde en door de initiatiefnemer onderschreven gedragscode
- Tabel 3-soorten: Strikt beschermde soorten waaronder de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van bedreigde soorten

In de Flora- en faunawet is tevens een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

Een nadere beschrijving van de Flora- en faunawet is opgenomen in bijlage 3.

3.2 Overzicht effecten

De beoogde (ruimtelijke) ingreep heeft een mogelijk effect op beschermde diersoorten. De effecten van de ruimtelijke ontwikkeling kunnen zowel tijdelijk (in de aanlegfase) als permanent (in de gebruiksfase) van aard zijn. Gedurende de aanlegwerkzaamheden zijn effecten op fauna gerelateerd aan verlies van leefgebied door sloop van gebouwen, verstoring door (bouw)licht en verstoring door trilling van sloop- en heiwerkzaamheden. In de gebruiksfase kunnen effecten optreden door het verlies van habitat van beschermde soorten. Een overzicht:

Tijdelijke invloeden:

- Geluid bij grondwerken
- Licht tijdens de bouwfase
- Trillingen bij sloop- en aanlegwerkzaamheden
- Verhoogde aanwezigheid en beweging van mensen

Permanente invloeden:

- Vernietiging vaste rust- en verblijfplaatsen in gebouwen
- Verlies foerageerbiotoop / functionele leefomgeving door bouw woonwijk
- Kap van bomen
- Verwijderen van struweel

3.3 Toetsing aanwezige soorten

In het vorige hoofdstuk is beschreven in hoeverre dier- en plantensoorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen en/of in hoeverre het voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen. In deze paragraaf is getoetst of het beoogde voornemen een effect kan hebben op de verwachte aanwezige beschermde soort(en). De andere soortgroepen worden in dit hoofdstuk dan ook verder buiten beschouwing gelaten.

Zowel de Flora- en faunawet als de Natuurbeschermingswet 1998 gaan uit van het voorzorgsbeginsel en stellen dat effecten *met zekerheid* moeten kunnen worden uitgesloten. Wanneer effecten mogelijk zijn, en wanneer op basis van het oriënterend veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens niet met zekerheid vast te stellen is of een soort aanwezig is, kan daarom nader onderzoek noodzakelijk zijn.

3.3.1 Vleermuizen

Bij de ontwikkeling van Veller II zal het foerageergebied van de Gewone Dwergvleermuis, Laatvlieger en de Rosse vleermuis gewijzigd worden. De nu aanwezige erven en bebouwing zullen grotendeels verdwijnen. De aanwezige groenstructuren blijven deels behouden, daarnaast wordt nieuw opgaand groen gerealiseerd (zie figuur 2.1). De momenteel open, agrarische gebieden worden bebouwd met woningen. Hierna worden de effecten van het plan per vleermuissoort besproken.

Gewone dwergvleermuis

De Gewone dwergvleermuis jaagt in kleinschalige gebieden in bijvoorbeeld de beschutting van opgaand groen en van gebouwen, in tuinen, bij straatlantaarns, in en langs lanen en bomenrijen [Limpens et al., 1997; Limpens et al., 2009]. Woonwijken vormen daarom vaak een prima foerageergebied voor gewone dwergvleermuizen. Door ontwikkeling van de woonwijk Veller II zal, vanwege de sloop van de aanwezige gebouwen en het verwijderen van een deel van het opgaand groen, het plangebied tijdelijk minder geschikt wordt als foerageergebied. De verwachting is dat de populatie Gewone dwergvleermuizen in de omgeving nog ruim voldoende geschikt foerageergebied voorhanden heeft. In de nabijgelegen woonwijken, boerderijen en op landgoed Dennebroek is voldoende alternatief leefgebied aanwezig. Een negatief effect op de populatie is daarom uit te sluiten. Tijdens de realisatie van de woonwijk wordt het gebied al snel weer meer geschikt voor de Gewone dwergvleermuis, doordat er, door de bouw van woningen en het plaatsen van opgaand groen, meer geschikte luwe plekken ontstaan. Na de realisatie zal de woonwijk, vergeleken met de huidige situatie, aan minstens evenveel Gewone dwergvleermuizen een geschikt foerageergebied bieden.

Ruige dwergvleermuis

De Ruige Dwergvleermuis is alleen boven en nabij de beek waargenomen. Indien de beek wordt verlicht is een effect op het foerageergebied van de Ruige Dwergvleermuis mogelijk. Wanneer dit niet het geval is vormt de uitbreiding geen aantasting van het leefgebied van de Ruige Dwergvleermuis.

Watervleermuis

Voor de Watervleermuis geldt hetzelfde als voor de Ruige Dwergvleermuis. Indien de beek wordt verlicht is een effect op het foerageergebied mogelijk. Wanneer dit niet het geval is vormt de uitbreiding geen aantasting van het leefgebied.

Laatvlieger
De Laatvlieger jaagt in relatief open gebieden, zoals boven grasland, weilanden en bij windstil weer ook boven open water. Daarnaast jaagt hij ook in tuinen en parken met vijvers en in de bebouwde kom bij straatlantaarns [Limpens et al., 2009]. Het plangebied wordt enerzijds minder geschikt voor de Laatvlieger, vanwege het verdwijnen van de openheid en de weilanden, anderzijds komen er geschikte elementen bij, zoals tuinen met vijvers en straatlantaarns. Al met al zal het plan geen negatief effect hebben op de incidenteel boven het plangebied jagende Laatvliegers.

Rosse vleermuis
De Rosse vleermuis jaagt op grote hoogte, vaak op meer dan 100 meter, op een grote afstand tot 20 à 30 kilometer, van de verblijfplaats. Vooral in het najaar jagen ze graag bij straatlantaarns of boven verlichte gebieden [Limpens et al., 2009]. De ontwikkeling van de woonwijk Veller II zal geen negatief effect hebben op de incidenteel boven het plangebied jagende rosse vleermuizen.

3.3.2 Vogels
Hierna worden de effecten op Steenuil, Huismus, op soorten van categorie 5 en op algemene broedvogels in afzonderlijke paragrafen besproken.

Steenuil
Uit het natuuronderzoek blijkt dat de Steenuil vaste rust- en verblijfplaatsen heeft in het plangebied. Het terrein rondom de boerderij aan huisnummer 18 wordt gebruikt als foerageergebied. Een mogelijke vaste verblijfplaats is aangetroffen bij huisnummer 10 in de vorm van een nestkast. Het is niet duidelijk of de kast in gebruik is. Wel verdwijnt de boom waaraan de nestkast is opgehangen. Ondanks de onduidelijkheid van de nestlocatie kan met zekerheid worden gesteld dat tenminste één steenuilkoppel verdwijnt bij de aanleg van een nieuwe woonwijk, doordat de gehele functionele leefomgeving van de uil wordt vernietigd. Het voorkomen is namelijk met zekerheid vastgesteld bij huisnummer 14. Daar is een vaste verblijfplaats in de vorm van een roestplaats aanwezig. De roestplaats is een beschermde vaste verblijfplaats die verloren gaat bij de sloop van de stal aan nummer 14. Doordat het agrarische landschap ook verdwijnt, wordt het jachtgebied van de uil vernietigd.

Doordat met zekerheid kan worden vastgesteld dat vaste verblijfplaatsen en/of de functionele leefomgeving één broedpaar van de Steenuil wordt vernietigd, dient dit leefgebied te worden gecompenseerd. In 2007 heeft Tauw in overleg met de werkgroep Steenuilen Barneveld een compensatieplan geschreven voor de Steenuil aan de zuidkant van de gemeente Barneveld [Tauw, 2010-2]. Inmiddels zijn in geschikte gebieden aan de zuid en westkant van Barneveld verschillende nestkasten voor de Steenuil opgehangen.

Bij huisnummers 10 en 14 zijn in de struwelen en hagen rondom de bebouwing groepen Huismussen gezien. Huismussen gebruiken de directe omgeving van de nestplaats als leefgebied. Dit leefgebied verdwijnt bij de aanleg van de woonwijk en betekent een overtreding van de Flora- en faunawet. Door voorafgaand aan de ontwikkeling extra nestgelegenheid in de directe omgeving van het plangebied aan te leggen kunnen de groepen huismussen gecompenseerd worden. De locaties dienen door een ter zake kundige gecontroleerd te worden of deze geschikt zijn als leefgebied voor huismussen. Deze maatregelen dienen in een compensatieplan vastgelegd te worden. Een dergelijke werkwijze kan door Dienst Regelingen via een ontheffingsprocedure worden beoordeeld. Een dergelijke beoordeling resulteert uiteindelijk in een positieve afwijzing. De opdrachtgever heeft in elk geval de verplichting om de compensatie voorafgaand aan de ontwikkeling functioneel af te ronden.

Soorten van 'categorie 5'

Er zijn voor de categorie 5 soorten genoemd in tabel 2.1 geen zwaarwegende (ecologische) omstandigheden te bedenken om deze soorten een jaarrond beschermde status te geven. Voor allen soorten met uitzondering van de Spreeuw geldt dat zij de afgelopen 10 jaar niet sterk in aantallen zijn achteruitgegaan. Voor de Spreeuw geldt dat voor de eventueel aanwezige broedparen voldoende alternatief leefgebied in de directe omgeving van het plangebied aanwezig is. Rondom het plangebied zijn voldoende boerderijen met schuren aanwezig die als alternatief kunnen dienen. Een mogelijkheid in de nieuwbouw is om vogelvides aan te brengen (voorbeeld staat op www.vogelbescherming.nl). Waardoor ook in de nieuwbouw de gebouwen geschikt blijven voor onder andere spreeuwen.

Algemene broedvogels
Verder is het waarschijnlijk dat een groot aantal overige vogelsoorten, zoals genoemd in [Tauw 2007] nesten maakt in het plangebied. Sloop van gebouwen en verwijderen van bomen en struiken dient gezien te worden als een voor vogels verstorende activiteit en dient buiten het vogelbroedseizoen plaats te vinden.

3.4 Samenvatting

Bij ruimtelijke ingrepen en plannen dient onderbouwd te worden of het voornemen 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Reeds tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk te worden gemaakt of er mogelijk sprake is van effecten waarvoor een mitigatie- en/of ontheffingsplicht geldt en of voldoende ecologisch mitigerende en/of compenserende maatregelen getroffen kunnen worden.

In de onderstaande tabel zijn de beschermde tabel 2 en 3-soorten uit de Flora- en faunawet opgenomen waarvan niet uitgesloten kan worden dat zij geschaad worden door de ingreep. Eventueel overtreden verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet zijn eveneens weergegeven.

Tabel 3.1 Flora- en faunawet soorten (tabel 2/3) die mogelijk geschaad worden

Soortgroep	Soorten planlocatie	Verbodsbepalingen*
Vleermuizen	Effect op foerageergebied Laatvlieger, Rosse Vleermuis en Gewone dwergvleermuis	*Artikel 11*
Broedvogels, *vaste verblijfplaatsen*	Vernietiging vaste verblijfplaats en functionele leefomgeving van de Steenuil en Huismus	*Artikel 11*
Broedvogels, *tijdens broedseizoen*	Algemene broedvogels	*Artikel 11*

***Toelichting verbodsbepalingen tabel:**

Artikel 2: Zorgplicht en Zorgvuldig handelen ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd

Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, vernielen, beschadigen of verwijderen van beschermde planten

Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren

Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren

Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen

Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren

Artikel 13: Verbod: onder zich hebben van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

Planning en geldigheid

Afhankelijk van de tijd tussen dit onderliggende onderzoek en van de sloop van gebouwen en verwijderen van bomen en struiken, kan een actualiserend of aanvullend onderzoek noodzakelijk zijn naar de aanwezigheid van beschermde planten- en diersoorten. Met name bij het in ongebruikt raken van grond en/of bebouwing is de kans op (nieuw)vestiging van beschermde soorten aanwezig. De conclusies van dit onderzoek zijn daarom hooguit enkele jaren geldig.

4 Conclusies en aanbevelingen

Voor de gemeente Barneveld heeft Tauw in 2007 een natuurtoets uitgevoerd voor nieuwbouwproject Veller II. In de periode 2007 – 2010 is natuur wet- en regelgeving op een aantal vlakken gewijzigd. Middels dit document is deze natuurtoets geactualiseerd en aangevuld met veldwerk. Dit hoofdstuk bevat achtergrondinformatie over de relevante natuurbeschermingswetgeving die bij dit project relevant is, en de wijze van toetsing hieraan.

4.1 Flora en faunawet

Door het actualiseren van de inventarisatiegegevens met nieuwe bureau- en veldonderzoeken kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- Door het bouwen van de woonwijk Veller II wordt het foerageergebied van de Laatvlieger, Rosse Vleermuis en Gewone Dwergvleermuis aangetast. Omdat voldoende alternatief aanwezig is en dat na voltooiing van de woonwijk het ten delen weer geschikt wordt voor deze soorten is dit geen overtreding van de Flora- en faunawet
- Het territorium van de aanwezige Steenuil bij huisnummer 14 verdwijnt door de ontwikkeling en dient gecompenseerd te worden. In 2007 is reeds een compensatieplan opgestart en is in 2010 in tot uitvoering gebracht [Tauw, 2010-2]
- De twee locaties waar huismussen zijn aangetroffen verdwijnen door de aanleg van de woonwijk. Door voorafgaand aan de bouw deze twee locaties in de directe omgeving te compenseren wordt een overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen. Deze compenserende maatregelen dienen in een compensatieplan vastgelegd te worden door een ter zake deskundige. De gemeente is vrij in de keuze om de compenserende maatregelen door Dienst Regelingen te laten beoordelen (positieve afwijzing). De werkzaamheden dienen onder begeleiding van een ter zake kundige worden uitgevoerd
- De werkzaamheden dienen vooraf het broedseizoen van start zijn gegaan. De zorgplicht zoals genoemd in de Flora- en faunawet blijft van kracht

5 Literatuur

[Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay., I. Wynhoff en De Vlinderstichting, 2006]
De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna deel 7, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

[Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992]
Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Dijkstra, K.D. B., V.J. Kalkman, R. Ketelaar & M.J.T. van der Weide, 2002]
De Nederlandse Libellen (Odonata), Nederlandse fauna 4. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, 2007]
Waarnemingenverslag 2007. Dagvlinders, libellen en sprinkhanen. Uitgegeven door EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie.

[Herder J.E., A. van Diepenbeek & R.C.M. Creemers R, 2009]
Verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën 2008. Stichting RAVON, Nijmegen. Rapport 2009-03

[Limpens H., K. Mostert & W. Bongers, 1997]
Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Limpens H., J. Regelink en R. Koelman, 2009]
Vleermuizen en planologie. Zoogdiervereniging VZZ, Nijmegen

[LNV, Dienst Regelingen, 2009]
Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen. Inclusief Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen, en Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Kenmerk ffw2009.corr.046. 25 augustus 2009.

[Ministerie van LNV, VROM en de provincies, 2007]
Spelregels EHS, Spelregels voor ruimtelijke ontwikkelingen in de EHS. Een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies. Ministeries van LNV en VROM en de provincies.

[Provincie Gelderland, 2006]
Streekplanuitwerking Kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse Ecologische Hoofdstructuur. Arnhem

[Provincie Gelderland, 2009]
Streekplanherziening Herbegrenzing Ecologische Hoofdstructuur. Provinciale Staten. Arnhem]

[Tauw, 2007]
Natuurtoets, vleermuizen- en uilenonderzoek Veller 2 te Barneveld. 14 mei 2007. Rapportnummer R001-4509743OUM-mfv-V02-NL

[Tauw, 2010-1]
Vleermuizenonderzoek Barneveldsebeek. 5 augustus 2010. Rapportnummer R001-4728294XAB-ibs-V01-NL

[Tauw, 2010-2]
Compensatieplan Steenuil, Barneveld. 22 september 2010. Rapportnummer R001-4561938BXH-kmi-V05-NL

[Weeda, E.J., Westra, R., Westra, CH., Westra, T. 2003]
Nederlands Oecologische Flora, wilde planten en hun relaties 4. KNNV uitgeverij/IVN

Websites:
www.zoogdieratlas.nl, beschouwd op 11-08-2010

Bijlage

1

Toelichting natuurbeschermingswetgeving

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt een groot aantal in Nederland voorkomende wilde dier- en plantensoorten. Uitgangspunt van de wet is dat aantasting van de beschermde soorten moet worden voorkomen. Wanneer dit niet mogelijk is, kan een ontheffing worden verleend door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). De beschermde diersoorten (vogels, vissen, zoogdieren, amfibieën, reptielen, insecten, et cetera) en ongeveer 100 plantensoorten zijn te vinden in tabellen, die deel uitmaken van de Flora- en faunawet. Niet elke soort is even zwaar beschermd, er wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën:

- Tabel 1: Algemene en niet bedreigde soorten
- Tabel 2: Schaarse soorten
- Tabel 3: Meest zeldzame en bedreigde soorten

Naast deze drie groepen zijn alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermt tijdens de broedperiode. Tevens zijn vaste rust- en verblijfplaatsen en functionele omgeving van een aantal soorten jaarrond beschermd (zie *Vogels*).

De Flora- en faunawet bevat artikelen met bijbehorende verbodsbepalingen. Deze zijn weergegeven in onderstaand overzicht. Activiteiten waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden dienen voorkomen te worden, bijvoorbeeld door het treffen van mitigerende maatregelen. Indien dit niet mogelijk is, dan is het uitvoeren van een dergelijke activiteit alleen toegestaan met een ontheffing van het Ministerie van LNV. De noodzaak tot het daadwerkelijk in bezit hebben van een goedgekeurd mitigatieplan of een ontheffing is gekoppeld aan de uitvoeringsfase.

Artikel 2: Zorgplicht ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd
Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, vernielen, beschadigen of verwijderen van beschermde planten
Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren
Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren
Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen
Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren
Artikel 13: Verbod: onder zich hebben van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

Bij bepaalde activiteiten en alleen voor soorten vermeld in tabel 1 geldt een vrijstellingsregeling. Voor de tabel 2 en 3 soorten is bij bepaalde activiteiten (zie onderstaand schema) ook geen ontheffing nodig wanneer deze worden uitgevoerd op basis van een door de Minister van LNV goedgekeurde en door de initiatiefnemer geaccordeerde gedragscode. Wanneer niet volgens een gedragscode gewerkt wordt en wanneer tabel 2 of 3-soorten worden aangetast, dan moeten mitigerende maatregelen genomen worden ter voorkoming van een overtreding van de verbodsbepalingen. Het verdiend de sterke aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van LNV (in de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag). Wanneer ook het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, dient een ontheffing te worden aangevraagd. Onderstaand is een stroomschema opgenomen met de bepalingen wanneer een mitigatieplan of ontheffing nodig is.

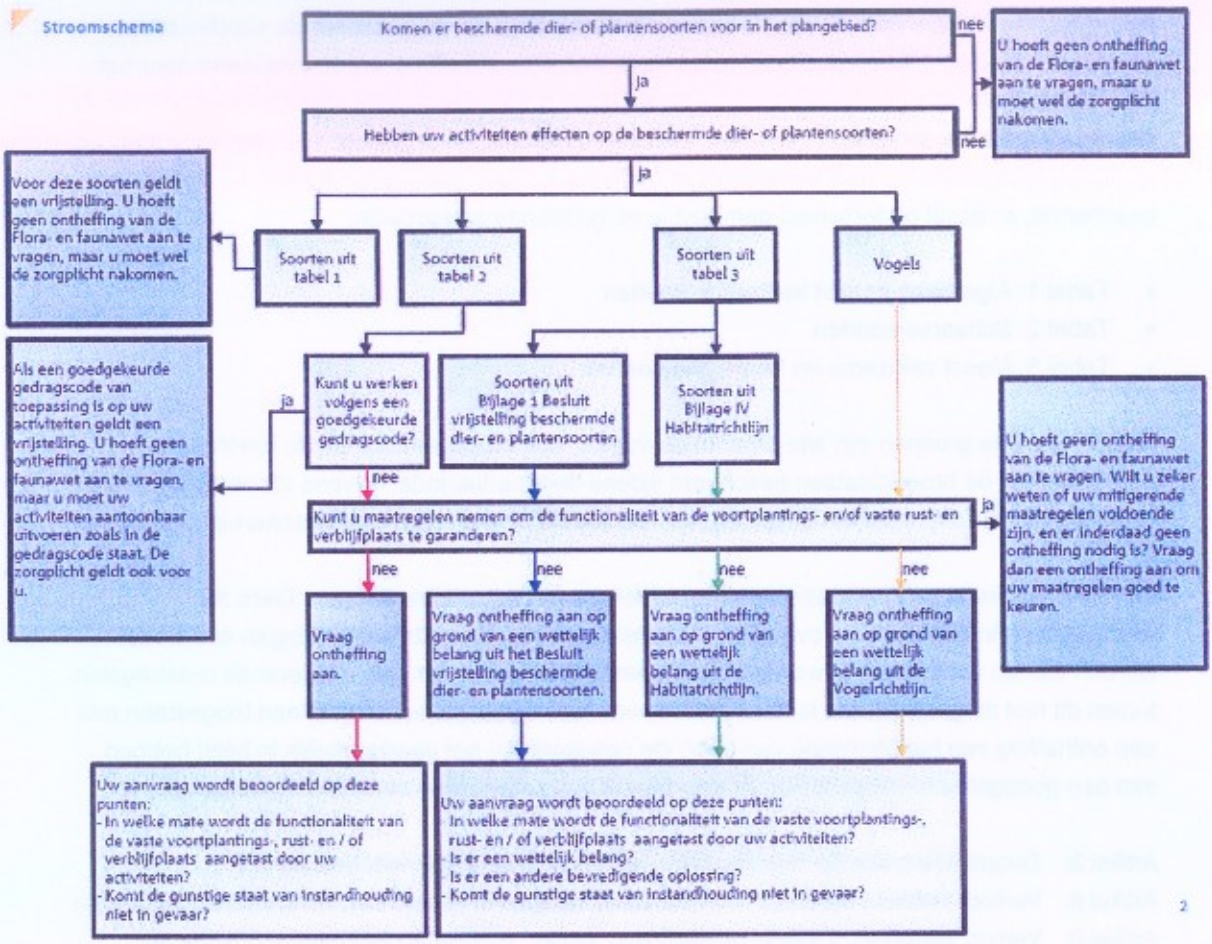

Stroomschema Flora- en faunawet [LNV, 2009]

Zoals weergegeven in het stroomschema, moet wanneer het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, een ontheffing worden aangevraagd. Het verkrijgen van een ontheffing is aan strikte voorwaarden gebonden. De exacte voorwaarden verschillen afhankelijk van de beschermde status van de soort waarvoor ontheffing wordt aangevraagd:

Tabel 1-soorten (algemene en niet bedreigde soorten)

Begin 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur in het kader van de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is geregeld dat een aantal algemene soorten, vanaf toen de tabel 1-soorten genoemd, bij bepaalde activiteiten verstoord mogen worden zonder dat daar vooraf een ontheffing voor is verkregen. Het gaat daarbij om de werkzaamheden 'Beheer en onderhoud', 'Bestendig gebruik' en 'Ruimtelijke ontwikkeling'. Activiteiten, die binnen deze categorieën vallen, kunnen onder voorwaarden zonder ontheffing worden uitgevoerd, óók als dit schadelijke effecten heeft voor deze soorten. De zorgplicht is voor deze soorten echter onverminderd van toepassing.

Tabel 2-soorten (schaarse soorten)
Voor de tabel 2-soorten kan een mitigatieplan worden opgesteld (en goedgekeurd door het Ministerie van LNV in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien de activiteit een 'redelijk doel' dient en er geen afbreuk wordt gedaan aan de 'gunstige staat van instandhouding' van de soort (effecten op regionaal populatieniveau). Indien de gunstige staat van instandhouding van de soort wel in het geding komt, dienen altijd mitigerende en/of compenserende maatregelen te worden getroffen. Voor initiatiefnemers die beschikken over een door het Ministerie van LNV geaccordeerde gedragscode die aangeeft op welke wijze rekening wordt gehouden met beschermde soorten geldt voor de tabel 2-soorten eveneens een vrijstelling.

Tabel 3-soorten (zeldzame en bedreigde soorten)
Voor de tabel 3-soorten kan door het Ministerie van LNV eveneens een mitigatieplan worden goedgekeurd (in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien aan specifieke criteria wordt voldaan. Deze criteria zijn afhankelijk van de status van de betreffende tabel 3-soort[1]:

Voor tabel 3-soorten afkomstig uit Bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, kan ontheffing aangevraagd worden indien er geen alternatief beschikbaar is, en op grond van wettelijke belangen uit deze AMvB. Dit zijn:

a) *Bepalingen inzake vrij verkeer en markt van het Verdrag tot oprichting van de EG*
b) *Bescherming van flora en fauna*
c) *Veiligheid van het luchtverkeer*
d) *Volksgezondheid of openbare veiligheid*
e) *Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten*
f) *Voorkomen van ernstige schade aan eigendom anders dan gewas, vee, bos en wateren*
g) *Belangrijke overlast veroorzaakt door een beschermde inheemse diersoort*
h) *Uitvoering van bestendig beheer en onderhoud in landbouw en bosbouw*
i) *Bestendig gebruik*
j) *Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.*

Voor tabel 3-soorten uit de Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat voor ruimtelijke ingrepen alleen ontheffing verleend wordt indien er geen alternatief beschikbaar is en op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dit zijn:

a) *Bescherming van wilde flora en fauna en instandhouding van de natuurlijke habitats*
b) *Ter voorkoming van ernstige schade aan o.a. gewassen, veehouderijen, bossen en wateren*

[1] De tabel 3-soorten kunnen verdeeld worden in twee categorieën; hetzij Bijlage 1-soorten van de bijlagen van het (AMvB) Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, of Bijlage IV-soorten van de bijlagen van de Europese Habitatrichtlijn. De aanwijzing van de eerste categorie is nationaal bepaald. Voor de tweede categorie gelden Europese verplichtingen om beschermingsmaatregelen te nemen.

c) *In het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten*
d) *Ten behoeve van onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten*
e) *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

Vogels
Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. De basis hiervoor vormt de Europese Vogelrichtlijn, waarin ondermeer de bescherming gereguleerd is voor alle inheemse en geregeld voorkomende trekvogels, zodat deze 'kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten'. Voor deze vogels is de Flora- en faunawet van kracht. De Flora- en faunawet geeft aan dat alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd zijn tijdens de broedperiode. Ontheffingen voor verstoring tijdens de broedperiode worden niet verleend. Daarnaast zijn rust- en verblijfplaatsen van een aantal in Nederland kwetsbare vogelsoorten jaarrond beschermd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in vijf categorieën, waarbij de nesten van categorie 1 t/m 4 jaarrond beschermd zijn en categorie 5 alleen tijdens de broedperiode. Hierbij geldt echter dat wanneer 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden' dat rechtvaardigen, ook de nesten van categorie 5 soorten jaarrond beschermd kunnen zijn. Voor deze soorten is daarom vaak ook inzicht nodig in de rust- en verblijfplaatsen in het plangebied en de omgeving. De onderscheiden categorieën zijn:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, ook buiten het broedseizoen gebruikt worden als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing of biotoop zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
4. Nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).
5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen (voorbeeld: Boerenzwaluw, Groene specht en Torenvalk).

Het bevoegd gezag hanteert voor categorie 1 t/m 4 de volgende soorten: *Boomvalk, Buizerd, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart, Havik, Huismus, Kerkuil, Oehoe, Ooievaar, Ransuil, Roek, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Wespendief en Zwarte wouw.*
De vaste rust- en verblijfplaatsen en functionele leefomgeving van deze soorten zijn daardoor jaarrond beschermd. De rust- en verblijfplaatsen van de soorten van categorie 5 kunnen echter óók jaarrond beschermd zijn wanneer zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Voor deze soorten is daarom ook inzicht nodig in de aanwezige rust- en verblijfplaatsen.

Voor categorie 5 hanteert het bevoegd gezag de volgende soorten: *Blauwe reiger, Boerenzwaluw, Bonte vliegenvanger, Boomklever, Boomkruiper, Bosuil, Brilduiker, Draaihals, Eidereend, Ekster, Gekraagde roodstaart, Glanskop, Grauwe vliegenvanger, Groene specht, Grote bonte specht, Hop, Huiszwaluw, IJsvogel, Kleine bonte specht, Kleine vliegenvanger, Koolmees, Kortsnavelboomkruiper, Oeverzwaluw, Pimpelmees, Raaf, Ruigpootuil, Spreeuw, Tapuit, Torenvalk, Zeearend, Zwarte kraai, Zwarte mees, Zwarte roodstaart en Zwarte specht.*

Voor het verstoren van broedende vogels tijdens de broedperiode wordt in principe in het geheel geen ontheffing verleend. Voor het aantasten van vogels en/of de jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen geldt een zware toets, vergelijkbaar met die van tabel 3-soorten. Een ontheffing wordt alleen verleend indien er geen alternatief beschikbaar is en aan specifieke wettelijke criteria wordt voldaan, voortkomend uit de Europese Vogelrichtlijn. Deze criteria zijn:

a) *-Volksgezondheid of openbare veiligheid*
   -Veiligheid van het luchtverkeer
   -Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren
   -Bescherming van flora en fauna
b) *In verband met onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten*
c) *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

In het geval van vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen te nemen, en daarmee een overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen. Hierbij is altijd een zogenaamde omgevingscheck nodig om inzicht te krijgen in de lokale omstandigheden. Het verdiend de sterke aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van LNV, in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen; artikel 2, lid 1. De tekst daarvan is als volgt: "Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, evenals voor hun directe leefomgeving. artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken."

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is.

Over de Rode lijst

De Rode lijsten hebben geen wettelijke status. Soorten die op de Rode lijst zijn geplaatst, zijn alleen beschermd als ze ook in de Flora- en faunawet als beschermde soort zijn opgenomen. Soorten kunnen op de Rode Lijst worden opgenomen wanneer zij zeldzaam zijn of wanneer de trend negatief is. Voor soorten van de Rode Lijst is niet per definitie een ontheffing vereist. Deze lijst heeft een signalerende functie en dient als een instrument ten behoeve van beleidsontwikkeling. Het zeldzamer worden van een bepaalde soort en het daarmee in een andere categorie terechtkomen, kan wel tot gevolg hebben dat een soort door de minister onder het beschermingsregime van de Flora- en faunawet wordt geschaard. Voorts geldt dat voor beschermde Rode Lijst-soorten de gunstige staat van instandhouding eerder in het geding kan zijn, waardoor eerder compenserende maatregelen kunnen worden geëist. Dit is echter geen vaststaand feit.

Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 van 25 mei 1998 (in werking getreden op 1 oktober 2005) behelst de bescherming van natuur en landschap. De gebiedsbescherming staat centraal in deze wet. De schaal en beschermde waarden van de gebieden varieert, evenals het Bevoegd Gezag (Provincie, dan wel LNV). De Natuurbeschermingswet 1998 omvat:

- Natura 2000-gebieden (Speciale beschermingszones Vogel- en Habitatrichtlijn)
- Beschermde natuurmonumenten (incl. de (verouderde) Staatsnatuurmonumenten)

Natura 2000-gebieden

De bescherming van Natura 2000-gebieden volgens de Natuurbeschermingswet 1998 is vergelijkbaar met de bescherming volgens artikel 6 van de Habitatrichtlijn. Nederland past een vergunningenstelsel toe. Hierdoor is in ons land een zorgvuldige afweging gewaarborgd rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Vergunningen worden verleend door provincies of door de Minister van LNV. Natura 2000-gebieden mogen geen significante schade ondervinden. Dit houdt in dat bepaalde plannen en projecten op zichzelf óf in combinatie met andere plannen en projecten de natuurwaarden waarvoor de gebieden zijn aangewezen, niet significant negatief mogen beïnvloeden. Elke ontwikkeling in of nabij een Natura 2000-gebied dient te worden onderworpen aan een 'voortoets'. Uit de voortoets moet blijken of kan worden uitgesloten dat de gewenste werkzaamheden/ontwikkelingen een (significant) negatief effect hebben (op zichzelf of in combinatie met andere plannen of projecten). Op dit moment worden voor alle Natura 2000-gebieden beheerplannen opgesteld die duidelijk maken welke activiteiten wel en niet zonder vergunning mogelijk zijn in en nabij die gebieden.

Beschermde natuurmonumenten

In de sinds 1 oktober 2005 gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 vallen de Beschermde natuurmonumenten en Staatsnatuurmonumenten beide onder één noemer: Beschermde natuurmonumenten. Verder wordt onderscheid gemaakt tussen Beschermde natuurmonumenten die binnen en buiten Natura 2000-gebieden liggen: Het beschermingsregime van de gebieden die binnen Natura 2000-gebieden liggen en die al onder de oude wet zijn aangewezen, treedt terug. Natuurwaarden en natuurschoon waarvoor deze gebieden waren aangewezen, worden opgenomen in de doelstellingen voor instandhouding van het betreffende Natura 2000-gebied. Voor gebieden die buiten de Natura 2000-gebieden liggen, geldt dat handelingen in of rondom Beschermde natuurmonumenten die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied, of die het Beschermde natuurmonument ontsieren, zijn verboden, tenzij de minister van LNV of de provincie een vergunning heeft verleend.

Wetlands

De begrenzingen van Wetlands in Nederland komt overeen met de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden. De aanwijzing is geregeld in de beschikkingen in het kader van de Vogelrichtlijn (ministerie van LNV). De natuurwaarden binnen Wetlands hebben betrekking op de functie voor vogels. Wanneer effecten op Vogelrichtlijngebieden (Natura 2000-gebieden) zijn bepaald, dan geldt de uitkomst hiervan daarom ook voor Wetlands.

Wijze van toetsing Natuurbeschermingswet 1998

Bij ruimtelijke ontwikkelingen of activiteiten moet altijd inzichtelijk worden gemaakt of (significant) negatieve effecten optreden. Deze effectbepaling wordt gedaan in een zogenaamde 'Voortoets'. De Voortoets heeft drie mogelijke uitkomsten:

1. Er is met zekerheid geen sprake van negatieve effecten: er is geen vergunning noodzakelijk.
2. Er kan niet worden uitgesloten dat negatieve effecten optreden, maar deze effecten zijn niet significant negatief. Er is een zogenaamde 'Verslechterings- en Verstoringstoets' noodzakelijk waarin inzichtelijk wordt gemaakt of de effecten aanvaardbaar zijn of niet. Wanneer de effecten voor het Bevoegd Gezag aanvaardbaar zijn, dan wordt een vergunning verleend met daarin mogelijk bepaalde voorschriften of beperkingen.
3. Er is sprake van negatieve effecten én deze zijn mogelijk significant negatief: één of meer van de instandhoudingdoelstellingen worden mogelijk geschaad. Er is een zogenaamde 'Passende Beoordeling' noodzakelijk, gevolgd door een vergunningprocedure.

De 'Passende Beoordeling' kent vervolgens ook drie mogelijke uitkomsten:

3.1. Bij nadere beschouwing blijkt er geen sprake te zijn van negatieve effecten (een enigszins theoretische optie). Er dient desondanks een vergunning te worden aangevraagd, die mogelijk voorschriften en/of beperkingen zal bevatten.

3.2. Er is wel sprake van een negatief effect, maar de omvang van dit effect blijkt bij nadere beschouwing niet significant negatief te zijn. In principe is een 'Verslechterings- en Verstoringstoets' nodig, hoewel de bouwstenen al grotendeels of geheel zullen zijn verzameld tijdens deze fase van de Passende Beoordeling. Een vergunning dient te worden aangevraagd, die mogelijk voorschriften en/of beperkingen zal bevatten.

3.3. Er zijn significant negatieve effecten, of dit kan niet worden uitgesloten. Er zal gekeken moeten worden naar de belangen en argumenten om de ontwikkeling uit te voeren. Deze criteria worden de 'ADC-criteria' genoemd (Alternatieven, Dwingende redenen voor groot openbaar belang, en Compensatie). Wanneer niet aan deze ADC-criteria kan worden voldaan wordt geen vergunning verleend. Wanneer er wel aan kan worden voldaan kan uiteindelijk door de provincie een vergunning verleend met mogelijk voorschriften en/of beperkingen. De ADC-criteria zijn:

- Zijn er locatiealternatieven mogelijk en overwogen, die mogelijk tot minder schade aan beschermde natuurwaarden leiden?
- Is er sprake van een zogenaamde 'dwingende reden van groot openbaar belang?' Er worden verschillende wettelijke belangen onderscheiden. Wanneer sprake is van mogelijke effecten op door de EU als 'prioritair' aangemerkte soorten of habitats, is het aantal mogelijke redenen veel kleiner.
- Op welke manier wordt getracht de schade zo klein mogelijk te laten zijn (mitigatie) of te compenseren? Zulke maatregelen dienen overigens te worden getroffen voordat toestemming voor de ontwikkeling kan worden verleend.

Onderstaand stroomschema geeft het vervolgtraject weer vanaf het moment van het gereedkomen van de Voortoets (eerste blok 'Oriëntatie/vooroverleg').

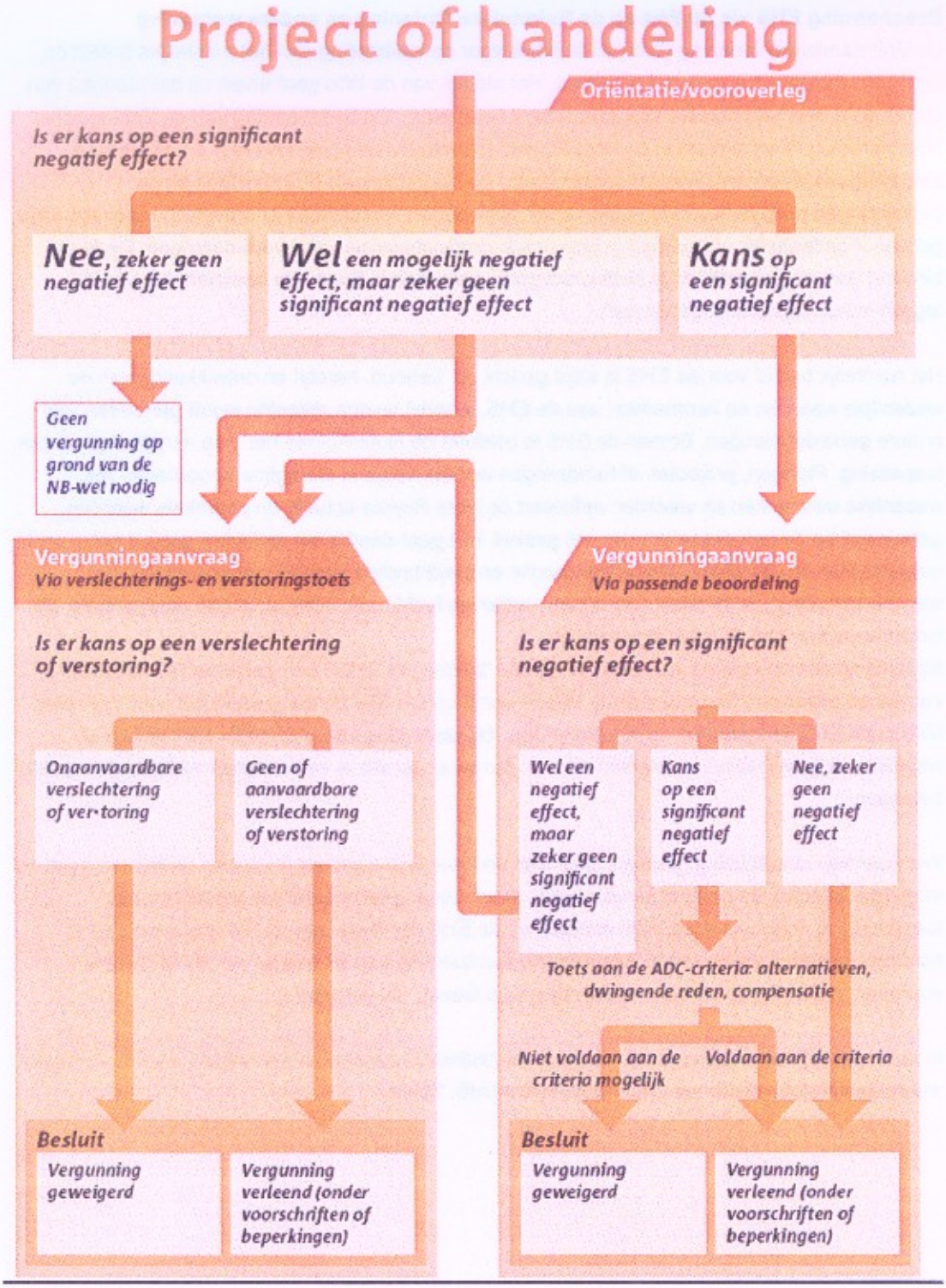

Stroomschema Natuurbeschermingswet 1998 [LNV, Over beheerplannen en vergunningen]

Bescherming EHS via de Wet op de Ruimtelijke Ordening en andere wetgeving
De Wet ruimtelijke ordening (Wro) is de basis voor de vaststelling van het ruimtelijke beleid op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau. Het stelsel van de Wro gaat ervan uit dat plannen van een hogere overheid doorwerken naar lagere overheden. De bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur is verankerd in de Nota Ruimte (structuurvisie op rijksniveau) en provinciale omgevingsvisies en omgevingsverordeningen. De begrenzingen en indelingen bij de begrenzingen en bijbehorende doelen en/of doelsoorten verschillen per provincie, maar zijn altijd geheel of gedeeltelijk vastgelegd in provinciale omgevingsvisies en –verordeningen. Deze zijn bindend voor het vaststellende bestuursorgaan: gemeenten dienen de bescherming vast te leggen in hun bestemmingsplannen.

Het ruimtelijk beleid voor de EHS is altijd gericht op 'behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke waarden en kenmerken' van de EHS, waarbij tevens rekening wordt gehouden met andere gebiedsbelangen. Binnen de EHS is conform de Nota Ruimte het 'nee, tenzij'-regime van toepassing. Plannen, projecten of handelingen worden volgens dit regime beoordeeld. Als wezenlijke kenmerken en waarden definieert de Nota Ruimte actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. Het gaat daarbij om de bij het gebied behorende natuurdoelen en –kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte en openheid, de landschapsstructuur en belevingswaarde.
Bij toetsing van de ingreep aan de EHS zijn de 'Spelregels EHS'; een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies van toepassing. Hierin wordt ondermeer de eis gesteld dat voor ingrepen binnen de EHS aangetoond moet worden dat, -bij aantasting van wezenlijke kenmerken of waarden-, er geen reële locatiealternatieven zijn en er sprake is van redenen van zwaarwegende belangen.

Wanneer een ontwikkeling gepaard gaat met een ruimtelijke procedure is een onderzoek naar de mogelijke effecten op de EHS noodzakelijk. Wanneer er geen ruimtelijke procedure van toepassing is, maar wel mogelijke effecten op de EHS denkbaar zijn, is het raadzaam (en in sommige gevallen alsnog noodzakelijk) tóch een toetsing aan de doelen van de EHS uit te voeren en in overleg te treden met het Bevoegd Gezag; de gemeente.

In onderstaand stroomschema zijn deze en aanvullende stappen en benodigde onderbouwingen weergegeven [Ministerie van LNV, Spelregels EHS, 2007].

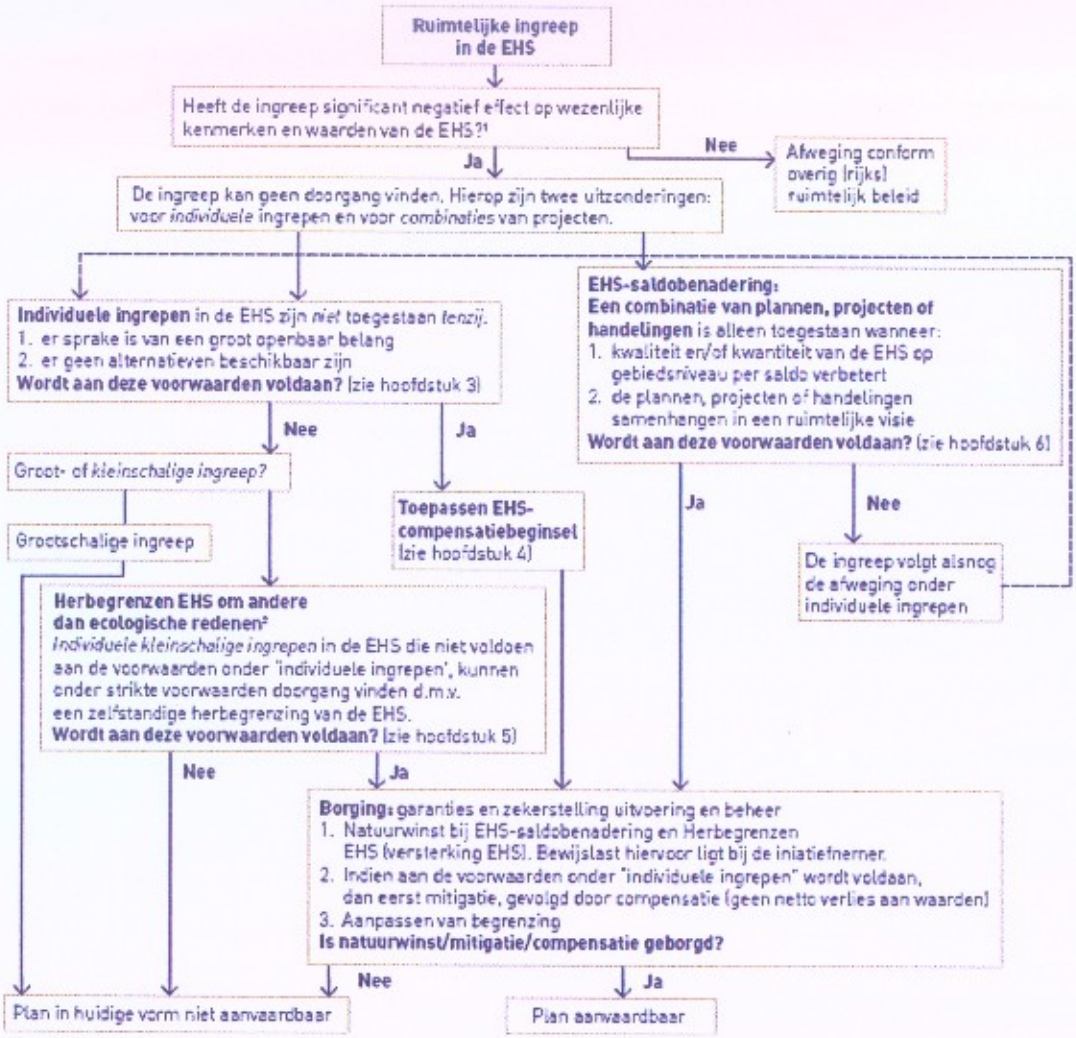

Stroomschema EHS [LNV, Spelregels EHS, 2007]

[1] Het gaat hier om het effect van de ingreep zelf en niet om een netto of reeds gesaldeerd effect. Indien de ingreep plaats vindt in een Natura 2000-gebied gelden aanvullende regels.

[2] Een andere mogelijkheid in de EHS is herbegrenzing om ecologische redenen. Deze mogelijkheid is echter niet weergegeven in dit schema omdat er geen ruimtelijke ingreep aan ten grondslag ligt